

การมีส่วนร่วมของชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของจังหวัดนครพนม*
Participation in community cultural development tourism at Nakhonpanom
Province

อารีรัตน์ อุเทนวิเชียรปัญญา ,ปัญญา อนันตนาชัย
Arirat Uthienwichianpanya,Panya Anantatanachai

สถาบันรัชต์ภาคย์

Email. : leenanpk@gmail.com

Received June 3, 2018; Revised July 18, 2018; Accepted September 14, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา บทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืนของจังหวัดนครพนม ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Analysis) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างให้ผู้เชี่ยวชาญตามหลักเกณฑ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญผู้ที่เกี่ยวข้องและพักอาศัยอยู่บริเวณพระธาตุประจำวันเกิด 8 แห่งในพื้นที่การศึกษา ผลการศึกษาพบว่า 1)สภาพปัจจุบันปัญหาของการท่องเที่ยววัฒนธรรมจังหวัดนครพนมจะให้อยู่ยืนได้นาน ๆ ต้องสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน ประชาชนยังให้ความสำคัญต่อการพัฒนาน้อยและมองว่าเป็นหน้าที่ของภาครัฐที่ การมีส่วนร่วมของชุมชนในปัจจุบัน มีส่วนร่วมไม่มากเท่าที่ควรอันเนื่องมาจากต่างคนต่างคิดต่างทำการบูรณาการผสมผสานความร่วมมือ กิจกรรมต้องสร้างสิ่งดึงดูดใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น ทางปัญญาท้องถิ่น ปลูกฝังค่านิยม และวัฒนธรรมที่ดีให้กับเยาวชน ชุมชน และภาครัฐต้องเข้ามาขับเคลื่อนอย่างจริงจัง โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลซึ่งเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืน

คำสำคัญ การมีส่วนร่วม ,ชุมชน ,การพัฒนา ,การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ,ยั่งยืน

This research is to study current problems. Community Participation Role and Sustainable Cultural Tourism Development in Nakhon Phanom Province. Use qualitative research models by documentary analysis, in-depth interviews, and semi-structured interviews. Provides important information to relatives and residents of the relics 8 birthday in the educational area. The study

*ปรับปรุงต้นฉบับจาก The 4th Greater Mekong Subregion International Conference (GMSIC) 2018

indicated that The current situation of the problem of tourism in Nakhon Phanom culture to be sustainable for a long time to generate income for the villagers. The public also pays less attention to development and sees it as a governmental responsibility. Current involvement of the community As a result, many people are thinking of integrating cooperation. Activities need to create new attractions. Local wisdom To cultivate good values and culture for the youth, the community and the government must be taken seriously. People participate in monitoring and evaluation, which is a development of sustainable cultural tourism.

Keywords: Involvement; Community; Development; Cultural Tourism; Sustainable.

บทนำ

ในปัจจุบัน การแข่งขันในตลาดการท่องเที่ยว ให้ความสำคัญในการนำเอาวัฒนธรรมมาเป็นส่วนหนึ่งในผลิตภัณฑ์หรือบริการที่จำหน่ายเพื่อสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง ซึ่งสอดคล้องกับเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์(Creative Economy) การท่องเที่ยวนับเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่ได้นำเอาวัฒนธรรมมาเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยว ที่ต้องการศึกษาด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ สำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทย รัฐบาลไทยได้เห็นความสำคัญ มีการสนับสนุนในด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่ง การกระตุ้นเศรษฐกิจให้กับประชาชนในพื้นที่ ให้มีรายได้จากนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมสำคัญที่นำรายได้ และยังช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมสำหรับตลาดการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีการแข่งขันอย่างสูง ทำให้ประเทศไทยต้องปรับทิศทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศ

จังหวัดนครพนม ได้รับผลกระทบเช่นเดียวกันจากการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพนมจังหวัดนครพนม ในปี 2553-2556 มี 5 ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1. การพัฒนาการค้าผ่าน 2. การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว 3. การพัฒนาด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร 4. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และ 5. เมืองน่าอยู่ สรุปผลดำเนินงานตามตัวชี้วัดของจังหวัด 3 เรื่อง ได้แก่ 1. ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์รวมจังหวัด GPP ร้อยละ 5 ต่อปี 2. ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของมูลค่าการค้าผ่านชายแดน ร้อยละ 5 ต่อปี 3. ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของรายได้จากการท่องเที่ยว ร้อยละ 5 ต่อปี จากตัวเลขของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในปี 2554 จังหวัดนครพนม มีรายได้เฉลี่ยต่อปี 39,224 บาท เป็นลำดับที่ 12 ของภาค และเป็นลำดับที่ 68 ของประเทศ ซึ่งจะเห็นได้ว่า การมีรายได้สูงไม่ได้เป็นคำตอบของความสุข ยังมีปัจจัยอื่นอีกหลายปัจจัย และในปี 2555 จากการรายงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ จังหวัดนครพนมครองแชมป์จังหวัดที่มีความสุขที่สุดในประเทศไทย ซึ่งก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่เกิดจากการขับเคลื่อนพัฒนาจังหวัดที่มุ่งสู่เป้าประสงค์ของจังหวัดคือ เมืองแห่ง

ความสุข วิถีชีวิตที่พอเพียงคู่คุณธรรม ด้านการท่องเที่ยวจังหวัดนครพนมได้ทำการสนับสนุน 1. ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น 2. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและเชื่อมโยงกิจกรรมท่องเที่ยวกับกลุ่มจังหวัดและประเทศเพื่อนบ้าน 3. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการท่องเที่ยว พัฒนา บุรณะ และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแหล่งท่องเที่ยวริมแม่น้ำโขง แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น 4. ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ตามลำน้ำโขงในเชิงกลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพ สามารถเชื่อมโยง ธรรมชาติ ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และวิถีชีวิตของชุมชน 5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นลงทุนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัด เช่น พัฒนา ฟื้นฟู พระธาตุสำคัญในจังหวัด พัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ พัฒนาฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เพื่อสร้างความพร้อมรองรับสะพานมิตรภาพ 3 (นครพนม-คำม่วน) รองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) 6. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวริมฝั่งแม่น้ำโขงจังหวัดนครพนม ที่มีความโดดเด่นทางธรรมชาติและมรดกที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ มี्यानอาคารเก่าที่เป็นประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรม พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพระธาตุสำคัญในจังหวัดโดยการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้มาตรฐาน เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว มุ่งสู่การเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวในอนุภาคลุ่มน้ำโขงตอนกลาง สนับสนุนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว 3 วัน 300 ก.ม 3 ประเทศ (ไทย-ลาว-เวียดนาม) สืบสานวัฒนธรรมสองฝั่งแม่น้ำโขงเชื่อมโยงสองพระธาตุระหว่างไทยกับ สปป.ลาว ตามกรอบความร่วมมือผู้บริหาร ระดับสูง 3 ประเทศ 9 จังหวัด 7.ผลักดันให้งานประเพณีไหลเรือไฟเป็นงานระดับนานาชาติและประเพณีท้องถิ่นสำคัญที่เป็นจุดเด่นของจังหวัดนครพนม ซึ่งจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวได้รับการปรับปรุงอย่างมีมาตรฐานสามารถรองรับนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ(ข้อมูลจากแผนยุทธศาสตร์จังหวัดนครพนม 4 ปี 2558-2561 หน้า 44- 68)

ดังนั้นผู้วิจัยได้ศึกษาการมีส่วนร่วมชุมชนและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของจังหวัดนครพนม โดยให้ทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วม คำนี้ถึงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยว สร้างรูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ในเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม ส่งเสริมการท่องเที่ยวและส่งเสริมการสร้างรายได้ให้กับชุมชน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมชุมชนและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน เพื่อพัฒนาให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์จังหวัดนครพนม นำไปใช้เพื่อเกิดประโยชน์กับชุมชน นักท่องเที่ยว เพื่อคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามอยู่กับคนรุ่นหลังตลอดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาของการท่องเที่ยววัฒนธรรมจังหวัดนครพนม
2. เพื่อศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืนของจังหวัดนครพนม

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมชุมชน

การมีส่วนร่วมชุมชนถือเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของชุมชนการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงมีส่วนสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะเกิดในชุมชน เนื่องจากถ้าคนในชุมชนไม่มีส่วนร่วมหรือไม่ให้ความร่วมมือในเรื่องต่างๆ แล้วนั้นการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวก็อาจจะไม่สามารถขับเคลื่อนต่อไปได้ แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงนำมาวิเคราะห์ในงานวิจัยเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านต่างๆของชุมชนความหมายและลักษณะการมีส่วนร่วมชุมชนการศึกษาความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครพนมด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนมีความหมายแตกต่างกันไป สำนักงานโครงการพัฒนาสหประชาชาติ (UNDP, 2003, p.xiii) ให้ความหมายของชุมชนว่า คือ ประสบการณ์ ความรู้สึก และความสัมพันธ์ซึ่งไม่สามารถกำหนดทางภูมิศาสตร์หรือโดยกฎเกณฑ์ที่เป็นทางการแต่เป็นสิ่งที่ประชาชนรู้สึกว่าเป็นสมาชิกอยู่ เป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนกับกลุ่มคน ชุมชนอาจจะมีขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ อาจเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและอาจเข้มแข็งหรือเสื่อมสลายลงได้

ศรีศักร วัลลิโภดม (2550, น.9-10) ได้ให้ความหมายของชุมชนและท้องถิ่น คนจำนวนของครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เดียวกันนับเป็นหมู่ๆ เช่น หมู่หนึ่ง หมู่สอง แม้ว่าจะมีชื่อเดียวกัน เช่น บ้านหนองขาว บ้านโคกโพธิ์ เป็นต้น

ไพรัตน์ เตชะรินทร์(2527) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจจะตีกรอบได้แตกต่างกัน แต่เดิมนักมองในแง่ของการเน้นการมีส่วนร่วมในความคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำงาน และร่วมบำรุงรักษามากกว่าร่วมสมทบด้านวัตถุ และเงิน ซึ่งอาจมีความจำเป็นอยู่ก็ตาม โดยภาพรวมแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้นจะต้องเกี่ยวกับเรื่องดังต่อไปนี้ 1)ร่วมศึกษาปัญหา สาเหตุของปัญหาและความต้องการของชุมชน 2)ร่วมคิดสร้างรูปแบบการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน 3)ร่วมกำหนดทิศทาง แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม 4)ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรอันมีขีดจำกัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม 5)ร่วมบริหารงานพัฒนาทั้งสติปัญญา แรงงาน ซ่อมบำรุงรักษาที่เกิดจากกิจกรรมนั้นๆ

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2534, หน้า 42) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน ว่า “การให้ประชาชนคิดริเริ่มในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน การพิจารณาการตัดสินใจ ในการร่วมในการปฏิบัติและรับผิดชอบเรื่องต่างๆ ที่เกิดขึ้น อันมีผลกระทบต่อตัวเลขประชาชน การมีส่วนร่วมเป็นแนวทางที่ทำให้ประชาชนเกิดความมั่นใจ เชื่อมั่นในการพัฒนาชุมชน ทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ”

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการพัฒนายั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) หลังจากระบบทุนนิยมได้พัฒนาขึ้นมาในตะวันตกตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 18 และแพร่ขยายไปทั่วโลกอย่างรวดเร็วในคริสต์ศตวรรษที่ 20 การ

พัฒนาตามแนวทางทุนนิยมที่เน้นการสร้างความทันสมัยและอุตสาหกรรมได้ส่งผลให้ทรัพยากรมีแนวโน้มลดลงอย่างน่าตกใจรวมทั้งการลดลงของความหลากหลายทางชีวภาพ นอกจากนี้ยังมีปัญหามลภาวะทั้งในน้ำและในอากาศรวมทั้งปัญหาขยะที่เพิ่มขึ้น

องค์การสหประชาชาติ (United Nation ,1993) ได้ให้ความหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนคือ “รูปแบบของการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนในปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไปในอนาคต ต้องประนีประนอม ยอมลดทอนความสามารถในการที่จะตอบสนองความต้องการของตัวเอง”

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

การจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน คือการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย รวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อการตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจสังคมและความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศน์ด้วย เป็นการบริหารจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจและสังคม โดยการให้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอันมีค่าสูงสุด เกิดปัญหาผลกระทบน้อยที่สุด การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวและพัฒนาสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป โดยใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง เหมาะสม ด้วยการศึกษ และวางแผนเพื่อส่งเสริมสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมอย่างคุ้มค่าและยาวนานที่สุดในขณะเดียวกันต้องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้คงอยู่หรือเสื่อมสภาพน้อยที่สุด

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยววัฒนธรรม

สำนักงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา,2550)ที่ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวประเภทหนึ่งที่นักท่องเที่ยวปรารถนาที่จะเรียนรู้ศิลปะวิทยาการที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมเป็นที่น่าสนใจของเขา ก็จะท่องเที่ยวไปยังประเทศนั้นๆ เพื่อศึกษาพิจารณาชีวิตความเป็นอยู่ในแ่งมนุษย์วิทยาและสังคมวิทยา เพื่อชมโบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ เพื่อติดตามความเจริญทางวัตถุและเทคโนโลยีปัจจุบันเพื่อชมสิ่งศิลปานาพรรณในหอศิลป์ เพื่อสัมผัสการศูนยศาสนาที่สำคัญ ๆ เพื่อร่วมปฏิบัติในงานมหกรรมและงานฉลอง เพื่อชมการแสดงทางศิลปะครั้งสำคัญๆเพื่อร่วมปฏิบัติในงานมหกรรมและงานฉลอง เพื่อชมการแสดงทางศิลปะครั้งสำคัญๆ การเดินทางโดยมีเหตุจูงใจดังกล่าวเรียกว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม “ ซึ่งสอดคล้องกับ Howell (1993,pp.159-161) ที่อธิบายถึงการท่องเที่ยววัฒนธรรมว่า เป็นการเดินทางของผู้คนไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อเรียนรู้ เพื่อหาประสบการณ์ และความบันเทิง โดยความโดดเด่นและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นตัวดึงดูดทางการท่องเที่ยว อีกทั้งนักท่องเที่ยวยังจะได้เรียนรู้และเพิ่มพูนประสบการณ์ทางด้านวัฒนธรรมให้กว้างไกลไปกว่าเดิม การ

ท่องเที่ยววัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้และเข้าใจในวัฒนธรรมอื่น มีองค์ประกอบ ดังนี้ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548, หน้า 288)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาดOCUMENTARY ANALYSIS (Documentary Analysis) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ที่จะสามารถให้ข้อมูลที่สำคัญในระดับตำบลแบบเจาะจง (Prasitsinsin, 2007) ซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นสถานที่ตั้งของ 8 พระธาตุประจำวันเกิดในจังหวัดนครพนม เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอนโดยได้ศึกษาและวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตั้งแต่ขั้นต้นของการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืนของ จังหวัดนครพนม จากตำราเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย โดยมีการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีคุณภาพอย่างเพียงพอและความน่าเชื่อถือรวมถึงมีความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เพื่อพิจารณาความถูกต้องของการใช้ภาษา ความเหมาะสมและความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อคำถามในประเด็นต่าง ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคสามเส้า (Triangulation) เป็นกระบวนการในการทำให้ข้อมูลที่สำรวจและรวบรวมได้มีความถูกต้องแม่นยำมากขึ้น เนื่องจากเทคนิคสามเส้ามีจุดกำเนิดจากการวิจัยเชิงคุณภาพ และใช้เพื่อเสริมความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือของการวิจัย การใช้เทคนิคสามเส้ามีองค์ประกอบ ดังนี้ เบ็คชเต็ด (Bechstedt, 1997, p.23) 1) ใช้กลุ่มนักวิจัยแบบสหวิทยาการ (Multidisciplinary Team) 2) มีความหลากหลายของแหล่งข้อมูล (Diversity of Sources of Information) 3) มีความหลากหลายของเทคนิคในการเก็บข้อมูล (Diversity of Information and Techniques) ใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลหลายวิธีผสมผสานกัน

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันปัญหาของการท่องเที่ยววัฒนธรรมจังหวัดนครพนม พบว่า

ปรีชา โพธิ์ละคร หัวหน้าชุมชน อ.นาหว้า/อุปนายกสมาคมชาวนาแห่งประเทศไทย กล่าวว่า “การเปลี่ยนแปลงเกิดจากตัวบุคคล วัยรุ่น มีความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้าน IT คนส่วนใหญ่ไม่สนใจ ห้างไกลวัฒนธรรม กลุ่มผู้สูงวัยจะยังคงไว้ซึ่งวัฒนธรรม ไม่สนใจทางวัฒนธรรมในพื้นที่เลย ส่วนมากสนใจแต่เรื่องการทำรายได้เลี้ยงชีพ เพื่อเปลี่ยนแปลงฐานะของตนเอง ซึ่งสร้างค่านิยมที่ผิดให้กับตัวเอง”(บทสัมภาษณ์)

พิทักษ์ ถิ่นปัจจา ผอ.กองเทศบาล บ้านดอนแดง ต.บ้านเสี้ยว อ.นาหว้า จ.นครพนม กล่าวว่า “ด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมส่วนมากจะเป็นส่วน ททท. ที่พานักท่องเที่ยวมา ชาวบ้านจะไม่ค่อยตื่นตัวกับเรื่องนี้มากเพราะทำมาหากินไปวันๆ “(บทสัมภาษณ์)

วงเดือน มะเสนีย์ หัวหน้ากลุ่มแม่บ้านผ้าไหมมุก ศูนย์ผลิตสิ่งทอ อ.นาหว้า จ.นครพนม กล่าวว่า “ด้านการท่องเที่ยวปัจจุบันยอมรับว่าชาววัฒนธรรม เอาชุมชนมาเชื่อมโยงด้านวัฒนธรรม แต่ยังไม่ มีเอกลักษณ์ ปัจจุบันเริ่มหายไป ชนชาติเผ่าแต่สมัยเดิม เราควรศึกษา อนุรักษ์ “(บทสัมภาษณ์)

สรุปสถานการณ์ปัจจุบันทางการท่องเที่ยวของจังหวัดนครพนม ประชาชนยังให้ความสำคัญต่อการพัฒนาน้อยและมองว่าเป็นหน้าที่ของภาครัฐที่จะต้องเข้าไปดูแลและกำกับ ในภาคส่วนพื้นที่ที่เข้ามามีบทบาทในการร่วมกันพัฒนา อาทิเช่น พระสงฆ์เพราะเป็นบุคคลที่เป็นที่ที่ ยึดเหนี่ยวของประชาชนในพื้นที่ส่วนภาคเอกชนก็มีส่วนผลักดันแต่มุ่งเน้นไปทางด้านธุรกิจ เป็นหลัก มีความพยายามที่จะสนับสนุนเกษตรกรชุมชนในด้านการนำผลผลิตมาใช้ประโยชน์ให้เป็นหน้าตาของชุมชนเช่น การประยุกต์นำเอาผ้าบาติกมาห่มเด็กแรกเกิด การนำลัทธิประดมาเป็นเครื่องตีมนำมาใช้ในการมาเที่ยว จังหวัดนครพนม นอกจากนี้ทุกภาคส่วนต้องร่วมกันสร้างความประทับใจให้กับคนต่างถิ่นที่มาเยือน เช่น การแต่งตัวพื้นบ้านตามชนเผ่าพื้นฟูขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีและสวยงามนำออกมาเผยแพร่โดยที่ภาครัฐต้องมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนด้วย รบกวหรือการสร้างความเป็นเอกลักษณ์ที่ดีเช่นการมีดวงลานด้วยการพาเที่ยวชมในสถานที่ต่าง ๆ

2. บทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืนของจังหวัดนครพนม พบว่า

ปรีชา โพธิ์ละคร หัวหน้าชุมชน อ.นาหว้า/อุปนายกสมาคมชาวนาแห่งประเทศไทย กล่าวว่า “การมีส่วนร่วมส่วนมากมาจากกิจกุศลเท่านั้น ปัจจุบันมามีส่วนร่วมไม่ตรงจุดประสงค์จริงจัง คืออะไรทำไม่ต้องไปรวม ต่างคนต่างคิด ต่างทำ ไม่รู้แก่นแท้ของวัฒนธรรมกับการมีส่วนร่วม” (บทสัมภาษณ์)

ประธานกรรมการบริษัท โรงแรมบลูไฮเต็ล กล่าวว่า “การมีส่วนร่วมชุมชนยังไม่เท่าที่ควร ทุกกิจกรรมการจะให้มาร่วมค่อนข้างอยาก ไม่ได้มาด้วยใจ ต้องมีค่าจ้าง เอาอาหารมาแลกเปลี่ยน หรือค่าจ้างเล็กน้อยการที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีแต่ละอย่าง จะต้องเกณฑ์คนมา ไม่ได้สมัครใจมา” (บทสัมภาษณ์)

สุรพล แก้วอินธิ รองพัฒนาชุมชนจังหวัดนครพนมกล่าวว่า “ความยั่งยืนควรเป็นแบบสร้างสิ่งดึงดูดใหม่ องค์พระศาสดาครีส์ตนาคราช สร้างสิ่งที่ไม่เหมือนคนอื่น เล่นจักยาน ในตัวเมืองสร้างหมู่บ้านท่องเที่ยวชนเผ่า 8 ชนเผ่า 2 เชื้อชาติ ภูไท เรณู กะเลิง นาแก ไทยซ่า บ้านโสกแมว ไทญ้อ บ้านโพนท่าอุเทน ไทโซ่ บ้านโพนจวน โพนสวรรค์ ไทลาวอีสาน บ้านท่าเรือ อ.นาหว้า ไทกวน อ.ธาตุพนม นาถอน 2 เชื้อชาติ เวียดนาม และไทยจีน” (บทสัมภาษณ์)

การมีส่วนร่วมของชุมชนในปัจจุบัน มีส่วนร่วมไม่มากเท่าที่ควรอันเนื่องมาจากต่างคนต่างคิดต่างทำการบูรณาการผสมผสานความร่วมมือ โดยแก่นแท้ของความจริงทุกคนจะต้องมาร่วมกันอย่างจริงจังที่จะนำไปสู่การสร้างให้เกิดรายได้ให้กับชุมชนโดยจะต้องพิจารณาทุก ๆ กิจกรรมต้องสร้างสิ่งดึงดูดใหม่ๆให้เกิดขึ้น คนสร้างทางปัญญาท้องถิ่น ปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีให้กับเยาวชน ชุมชน และภาครัฐต้องเข้ามาขับเคลื่อนอย่างจริงจังเลยขององค์กรปกครองท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทมากกว่าในปัจจุบัน ควรมีการพิจารณาส่งเสริมและผลักดันพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างครบวงจรหมายถึงส่งเสริมตั้งแต่การสร้างองค์ความรู้ ของคุณค่าให้กับตราผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของจังหวัดนครพนม ที่เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดันให้เกิดการบูรณาการร่วมกัน ของประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการ การวางแผนการลงมือปฏิบัติร่วมกัน

อภิปรายผล

1.สภาพปัจจุบันปัญหาของการท่องเที่ยววัฒนธรรมจังหวัดนครพนม

สรุปสภาพปัจจุบันปัญหาของการท่องเที่ยววัฒนธรรมจังหวัดนครพนม จะให้ยั่งยืนได้นาน ๆ ต้องสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน แต่คงจะต้องเป็น อบต. รัฐที่จะต้องหาช่องทางดำเนินนี้ มีการทำที่แท้จริง และกระจายให้ทั่วทุกกลุ่มจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกในบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งด้านการท่องเที่ยวจากสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นพระธาตุประจำวันเกิดและแห่งพบว่า สถานการณ์ปัจจุบันทางด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดนครพนม ประชาชนยังให้ความสำคัญต่อการพัฒนาน้อยและมองว่าเป็นหน้าที่ของภาครัฐที่จะต้องเข้าไปดูแลและกำกับ ในภาคส่วนพื้นที่ที่เข้ามามีบทบาทในการร่วมกันพัฒนาอาชีพ เช่น พระสงฆ์เพราะเป็นบุคคลที่เป็นที่ที่ ยึดเหนี่ยวของประชาชนในพื้นที่ส่วนภาคเอกชนก็มีส่วนผลักดันแต่มุ่งเน้นไปทางด้านธุรกิจ เป็นหลัก มีความพยายามที่จะสนับสนุนเกษตรกรรมชุมชนในด้านการนำผลผลิตมาใช้ประโยชน์ให้เป็นหน้าตาของชุมชนเช่นการประยุกต์นำเอาผ้าบาติกมาห่มเด็กแรกเกิด การนำลัษณะมาเป็นเครื่องตีมีแนะนำในการมาเที่ยวจังหวัดนครพนม นอกจากนี้ทุกภาคส่วนต้องร่วมกันสร้างความประทับใจให้กับคนต่างถิ่นที่มาเยือน เช่น การแต่งตัวพื้นบ้านตามชนเผ่าพื้นฟูขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีและสวยงามนำออกมาเผยแพร่โดยที่ภาครัฐต้องมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนด้วย ครอบคลุมหรือการสร้างความเป็นเอกลักษณ์ที่ดีเช่นการมีดวงลานด้วยการพาเที่ยวชมในสถานที่ต่าง ๆ สอดคล้องกับหลักการที่สำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ของ **World Tourism Organization (1998 ,หน้า 253-255)** 1) มีการดำเนินการจัดการภายใต้ขีดความสามารถของระบบธรรมชาติมีการทดแทนการฟื้นฟูให้สามารถผลิตและให้บริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ตลอดไป โดยไม่ลดถอยหรือเสื่อมโทรมลง ตระหนัก ถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและความต้องการของชุมชน 2) มีการกระจาย ประโยชน์อย่างเป็นธรรมสู่ท้องถิ่น 3) ให้ประสบการณ์นันทนาการที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว 4) ให้ผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ ทรัพยากรและวิถีชีวิต

5) การออกแบบที่กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่น และใช้วัสดุในท้องถิ่น 6) เน้นการผสมผสานการ
ท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสู่แผนพัฒนา ระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับประเทศ 7) เน้นข้อมูลพื้นฐานเพื่อ
เป็นฐานการตัดสินใจและการติดตามตรวจสอบ

2. บทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืน ของจังหวัดนครพนม

การมีส่วนร่วมของชุมชนในปัจจุบัน มีส่วนร่วมไม่มากเท่าที่ควรอันเนื่องมาจากต่างคนต่างคิด
ต่างทำการบูรณาการผสมผสานความร่วมมือ โดยแก่นแท้ของความจริงทุกคนจะต้องมาร่วมกันอย่างจริงจัง
ที่จะนำไปสู่การสร้างให้เกิดรายได้ให้กับชุมชนโดยจะต้องพิจารณาทุก ๆ กิจกรรมต้องสร้างสิ่งดึงดูด
ใหม่ๆให้เกิดขึ้น คนสร้างทางปัญญาท้องถิ่น ปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีให้กับเยาวชน ชุมชน และ
ภาครัฐต้องเข้ามาขับเคลื่อนอย่างจริงจังเลยองค์การปกครองท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทมากกว่าในปัจจุบัน
ควรมีการพิจารณาส่งเสริมและผลักดันพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างครบวงจรหมายถึงส่งเสริมตั้งแต่การ
สร้างองค์ความรู้ ของคุณค่าให้กับตราผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของจังหวัดนครพนม ที่เป็นการ
ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดันให้เกิดการบูรณาการร่วมกัน ของประชาชนในท้องถิ่นมีส่วน
ร่วมในการ การวางแผนการลงมือปฏิบัติร่วมกัน สอดคล้องกับ รุ่งวิทย์ ตรีกุล ,กมล เสวตสมบูรณ์ ธน
ชาติ เราประเสริฐ(2558)กล่าวว่าด้านการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ อาทิมีการเสนอความคิดเห็น
ร่วมกับชุมชนหรือเทศบาล เพื่อหาวิธีการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมเสนอความ
คิดเห็นในการพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวร่วมกับสถาบันการศึกษาในด้านการจัดการท่องเที่ยว
อย่างยั่งยืน และได้รวม ลงมติหรือลงความเห็นที่จะช่วยกันจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ด้านการมี
ส่วนร่วม ในการปฏิบัติการ อาทิได้มีการเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์รักษาความสะอาดหรือตกแต่งชุมชนให้
มีความสวยงาม และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชนอยู่เสมอ มีการรับข้อมูลข่าวสารด้านการ
ท่องเที่ยวจากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์วิทยุ นิตยสาร หนังสือพิมพ์จดหมายแผ่นพับ ใบปลิว ป้ายติด
ประกาศป้ายโฆษณา ด้านการมีส่วนร่วมในการร่วมรับผลประโยชน์โดยชุมชนมีความมั่นใจว่าชุมชน
ได้รับประโยชน์จากการ มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวบึงปลาญชัย เพื่อให้เกิดความยั่งยืน
ในแหล่งท่องเที่ยว และมั่นใจว่ามีการลงทุนประกอบกิจการร้านค้าและบริการต่าง ๆ ภายในบริเวณบึง
ปลาญชัยตามงานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ เช่น การจำหน่ายสินค้า OTOP เป็นต้น และด้านการมีส่วนร่วม
ร่วม ในการติดตามตรวจสอบ โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหากจะให้ประสบความสำเร็จและ
เป็นตัวอย่างให้จังหวัดอื่น ๆ นำไปเป็นต้นแบบจะต้องทำการศึกษาใน ในในกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ 1
นักท่องเที่ยว 2 ชุมชนที่เป็นเจ้าของพื้นที่ 3 หน่วยงานภาครัฐ แนะนำข้อมูลที่ได้ดังกล่าวนี้มา

ออกแบบและผ่านการระดมความคิดเห็นที่เหมาะสมกับงบประมาณเวลาสถานที่และความต้องการของนักท่องเที่ยวจึงจะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดนครพนมนั้นมีความยั่งยืนและเป็นการสนองต่อความต้องการให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- แผนยุทธศาสตร์จังหวัดนครพนม (2558) 4 ปี 2558–2561, สำนักงานจังหวัดนครพนม.
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์. (2527). กลวิธีแนวแนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน. ในทิวทอง หงวิวัฒน์, กรุงเทพฯ: ศักดิโสภณาการพิมพ์.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2534) การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ กรุงเทพมหานคร ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกบลิ๊อค
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ดีไซน์.
- รุ่งวิทย์ ตริกุล ,กมล เสวตสมบูรณ์ ธนชาติ เราประเสริฐ(2558)การมีส่วนร่วมของชุมชนบึงปลาอุบชัยในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษากิจการการจัดการ มข. 8 (1) (2) ก.ค. – ธ.ค. 58 หน้า 133–150
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2544). พัฒนาการทางสังคม – วัฒนธรรมไทย . พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: อมรินทร์
- Bechstedt, H. 1997. Participatory Research and Technology Development. A Training Manual based on a Workshop held from 26 May to 3 June, 1997 in Chiang Mai, Thailand
- Howell W. David. (1993). Passport: An Introduction to the Travel and Tourism Industry. (2nd ed.) 19 South Western Publishing Co.
- Prasitsinsin, S. (2007). Research Methods in Social Science. Bangkok: Company Fuengfa Printing.
- United Nations. (1995) Quality of life improvement programmers. Bangkok: UNESCO Regional office. Walton
- United Nations Development Programme (UNDP). (2003). สืบค้น 12 พฤษภาคม 2561 Human%FWFMPQNFOU 3FQPSU 214VTUBJOJOH)VNBO 1SPHSFTT 3FEVDJOH 7VMOFSBCJMJUJFT BOE #VJMEJOH 3FTJMJFODF. N.: UNDP.
- World Tourism Organization (1998) Guide for local authorities on developing sustainable tourism. Madrid : World Tourism Organization.

บทสัมภาษณ์

ปรีชา โพธิ์ละคร หัวหน้าชุมชน อ.นาหว้า/อุปนายกสมาคมชาวนาแห่งประเทศไทย
พิทักษ์ ถิ่นปัจจุ ผอ.กองเทศบาล บ้านดอนแดง ต.บ้านเสี้ยว อ.นาหว้า จ.นครพนม

วงเดือน มะเสนย์ หัวหน้ากลุ่มแม่บ้านผ้าไหมมุก ศูนย์ผลิตสิ่งทอ อ.นาหว้า จ.นครพนม
สุรพล แก้วอินธิ รองพัฒนาชุมชนจังหวัดนครพนม
